

นิตยสาร M&C แม่และเด็ก :: เนื่องอกรังไข่ ที่ดูดีแต่ก็ร้าย

“ที่คุณยายบ่นมาทุกๆ ก็การมีตกขาวอยู่ตลอดเวลา และช่วงหลังๆ นี้บรรดาลูกๆ กลับกลายเป็นแก่กว่าแม่ วางตัวลำบาก”

“ที่คุณยายบ่นมาทุกๆ ก็การมีตกขาวอยู่ตลอดเวลา และช่วงหลังๆ นี้บรรดาลูกๆ กลับกลายเป็นแก่กว่าแม่ วางตัวลำบาก”

“คุณน้าอายุเท่าไร เป็นอะไรมาคะ”

“หมอต้งเรียกคุณยายคะ เพราะแจ้งในไอพีทีการตรวจว่า 75 ปีคะ” คุณพยาบาลแย้งก่อนที่ผู้มาใช้บริการจะพูดจบ

“หมอยังคิดว่าน่าจะอายุซักปลายๆ 50 ปีนะ” คุณหมอมแพทย์ประจำบ้านอาวุโส สูตินรีเวชวิทยา ทำหน้าตื่นเต็น แล้วก็ซักถามต่อได้ความว่า สาเหตุที่คุณน้า เอย! คุณยายมาพบแพทย์ ก็เพราะประจำเดือนยังมาอยู่เลย “คุณหมอ ทำไมเป็นอย่างนั้นล่ะหมอ”

แพทย์อาวุโสผู้ตรวจได้เรียกแพทย์ประจำบ้านที่ออกตรวจห้องตรวจไอพีทีมาร่วมกันดูแล โดยได้ขออนุญาตคุณยายก่อน คุณยายให้ประวัติว่า เมื่อสิบกว่าปีที่แล้วเริ่มกังวลเรื่องประจำเดือนที่ยังคงมีมา ทั้งๆ ที่เพื่อนฝูงรุ่นราวคราวเดียวกันล้วนเข้าสู่วัยหมดระดู แรกๆ ก็คิดว่าคงเหมือนแม่ที่หมดระดูซะ แต่ก็ไม่ได้กังวลมาก เพราะสุขภาพร่างกายก็ดูปกติดี แถมดีก็ว่าเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันเสียอีก ซึ่งบ้างก็เข้าสู่การมีสภาวะวัยทอง ผิวหนังเหี่ยวแห้งหอนยาน หูต่าฝ้าม่วง ตัวคุณยายกลับตรงข้าม จนแถวบ้านเรียกว่า สาวสองพันปี แรกๆ ก็รู้สึกดี แต่สองสามปีหลังมานี้ ประจำเดือนเริ่มไม่สม่ำเสมอ เดี่ยวมาก เดี่ยวน้อย บางครั้งก็หายไปหลายเดือน พอมาที่ก็พลุกๆ ตกเลือดจนเป็นลมไปก็หลายครั้ง หลังๆ ก็มามีการพูดถามไถ่กันว่าไปทานยาหรือสมุนไพรที่ไหนมา เพื่อจะชะลอวัยชะลอแก่ บ้างก็เชื่อว่าไปทำศัลยกรรมมา ถึงได้ตั้งเตงเป็นสาวสองพันปี และที่คุณยายบ่นมาทุกๆ ก็การมีตกขาวอยู่ตลอดเวลา และช่วงหลังๆ นี้บรรดาลูกๆ กลับกลายเป็นแก่กว่าแม่ วางตัวลำบาก

คุณหมอบริษัทบ้านอาวุโสที่คุณยาย ชักประวัติเพิ่มเติมก็ได้ความว่า คุณยายมีพี่น้อง 5 คน เป็นผู้หญิงคนเดียว อาชีพเกษตรกร แต่งงานอายุ 20 ปี มีบุตร 4 คน ไม่เคยแท้ง ไม่เคยคุมกำเนิด สามสี่เสียหลังคลอดบุตรได้สองปี เป็นชายหนึ่งคน อยู่ครบแต่งงานมีครอบครัวไปทุกคน คุณยายอยู่กับลูกสาวคนโต มีอาชีพค้าขาย ไม่เคยเจ็บป่วยร้ายแรงมาก่อน ตรวจภายในครั้งสุดท้ายเมื่อสิบกว่าปีที่ผ่านมานี้ ด้วยเรื่องตกเลือดมาก ขณะนั้นอายุหกสิบเศษ หมอขูดมดลูกให้และบอกว่า เนื้อมดลูกหนาตัว รักษาที่โรงพยาบาลจังหวัด ไม่มีโรคประจำตัว ไม่ได้ทานยาอะไรเป็นประจำ นอกจากยาบำรุง ที่ลูกๆ หามาให้ทาน

คุณหมอยายถามถึงสมุนไพรจำพวกกวาวเครือ ว่าเคยทานประจำหรือไม่ ก็ไม่มีประวัติการบริโภค ที่คุณหมอนั้นเรื่องกวาวเครือ ก็เนื่องจาก พี่หัวตระกูลกวาวทั้งหลาย โดยเฉพาะกวาวเครือ จะมีสารจำพวกที่คล้ายกับฮอร์โมนเพศหญิง เอสโตรเจน ซึ่งเป็นสมุนไพรไทยที่มีฤทธิ์ ดังที่เอาไปทำยาและโฆษณาว่า ทำให้อกฟู รูปร่างดี ไซ้กันแพร่หลายในหมู่นสตรีจนน่าเป็นห่วง เพราะใช้ไปนานๆ เข้าฤทธิ์การกระตุ้นของสารฮอร์โมนเพศ ก็จะไปกระตุ้นจนเกิดอันตรายต่อมในอวัยวะเพศของสตรีเกิดเป็นเนื้องอก นานเข้าๆ ก็กลายเป็นเนื้อร้ายหรือมะเร็งไปในที่สุด

ที่คุณหมอสักถามเพื่อหาที่มาของสาเหตุที่ทำให้คุณยายดูสาวว่าอายุมากขึ้น ก็เนื่องมาจากร่างกายของคุณยายมีฮอร์โมนเพศหญิงในปริมาณสูงเกินอายุ หรือวัยของคุณยายที่ในวัยนี้จะต่ำมากๆ เนื่องจากรังไข่ซึ่งเป็นอวัยวะหลักที่สร้างเอสโตรเจนไม่ทำงาน ที่ว่าเป็นอวัยวะหลักของเอสโตรเจนหรือฮอร์โมนเพศหญิง ก็เพราะยังมีอวัยวะอื่นที่สร้างฮอร์โมนเพศหญิงอีก คือ ที่ต่อมหมวกไต และที่ไขมันใต้ผิวหนัง แต่ในปริมาณต่ำ ไขมันใต้ผิวหนังที่ว่าเป็นแหล่งสร้างฮอร์โมนเพศหญิงด้วยนั้นมีความสำคัญ เพราะถ้าคุณผู้หญิงอ้วน ขึ้นไขมันใต้ผิวหนังมาก ก็จะทำให้ฮอร์โมนเพศถูกสร้างออกมาจน จะทำให้รบกวนระบบกระดูกในเบื้องต้น

แต่ก็ยังหาจำเลยไม่พบจากการซักประวัติ ต้องตรวจค้นหาสาเหตุของแหล่งสร้างฮอร์โมนเพศจากการตรวจร่างกาย ต้องขออนุญาตคุณยายที่จะตรวจร่างกายและตรวจภายในด้วยพร้อมกันนี้ และขออนุญาตที่จะให้หมอมาร่วมการตรวจรักษา ได้แก่ แพทย์ประจำบ้านและอาจารย์แพทย์ เนื่องจากเป็นเคสที่น่าสนใจ และจะเป็นประโยชน์กับแพทย์ที่จะได้ศึกษา เลยทำให้ผู้เขียนได้รับรู้เรื่องคุณยายท่านนี้ จากประวัติและจากการได้เห็นตัวของคุณยาย ซึ่งดูแล้วเทียบได้กับสตรีอายุช่วงปลายประจำเดือน คือผิวพรรณไม่ได้เหี่ยวหอนยานเท่าอายุ จริง

เมื่อตรวจหน้าอกเต้านม ก็พบว่าต่อมน้ำนมยังคงสภาพไม่ได้ สลายหมดรูปไป แต่ยังคงรูปอยู่ เส้นผมเส้นขนก็ยังคงดำ หนา อวัยวะเพศก็ยังคงรูปร่างดังสาวใหญ่ ทั้งแคมเล็ก แคมใหญ่ เมื่อตรวจภายในก็พบว่า มีตกขาวเป็นลักษณะขาวขุ่นเล็กน้อย เช่นที่พบในสตรีวัยใกล้หมดระดู เยื่อบุช่องคลอด เป็นลอนและเป็ยกขึ้น ไม่บาง อันแสดงถึงว่า มีฮอร์โมนเพศหญิงระดับสูงพอที่จะกระตุ้นให้เซลล์บุผนังของช่องคลอดหนาตัว และซอขึ้นเป็นลอนๆ ปากมดลูกก็ยังเห็นรูปปากมดลูกเปิดเล็กน้อย ให้มีการไหลผ่านของสารคัดหลั่งในมดลูกรวมทั้งเลือดระดู เมื่อสอดใส่มือเข้าไปตรวจภายใน ก็พบว่า ที่ปากมดลูกด้านซ้ายมีก้อนตันขนาดเท่าลูกเทนนิส ตกลงในช่องเชิงกราน โยกได้ไม่เจ็บปวด ซึ่งได้ตันยกก้อนเนื้อตันไหลย้อนขึ้นมาในช่องเชิงกราน และได้ให้คุณยายคลำก้อนได้ทางหน้าท้อง และได้ขออนุญาตให้แพทย์ที่อยู่ในห้องตรวจได้คลำทางหน้าท้องเช่นกัน

การตรวจพบก้อนเนื้อตันในช่องเชิงกราน เป็นก้อนเนื้อตันของรังไข่ ซึ่งทำให้สามารถให้การวินิจฉัยเบื้องต้นได้ว่า น่าจะเป็นเนื้องอกรังไข่ที่สร้างฮอร์โมนเพศออกมาได้ ซึ่งเป็นโรคที่พบได้น้อยในสตรี เป็นเนื้องอกที่เรียกว่า แกรนูโลซาเซลล์ ขึ้นต่อไปของกรูดแลคือ การส่งตรวจยืนยันการวินิจฉัยทางห้องปฏิบัติการ

การตรวจอัลตราซาวด์หรือคลื่นเสียงความถี่สูง เป็นการตรวจที่ให้ความแม่นยำสูง แสดงว่าเป็นก้อนเนื้อต้นของรังไข่ขนาด 6 ซม. X 5 ซม. เนื้อเยื่อโพรงมดลูกหนาตัวมองเห็นโพรงมดลูกชัด ขนาดมดลูก 4 x 5 ซม. การตรวจเลือดพบวาระดับของฮอร์โมนเพศหญิงหรือเอสโตรเจนสูงกว่าวัยมาก ประมวลข้อมูลแล้ว ให้การวินิจฉัยว่าเป็นเนื้องอกรังไข่ชนิดแกรนูโลซา ซึ่งการรักษาคือการผ่าตัด

ปัจจุบันการตรวจพีเคหรือโรคทางห้องปฏิบัติการก้าวหน้าไปมาก จนสามารถที่จะตรวจแยกบอกรหัสของโรค โดยเฉพาะทางการตรวจทางภาพ ซึ่งเข้าใจกันง่าย ๆ ว่า การเอ็กซเรย์ อาจจะใช้เทคนิคทั้งการใช้รังสีเอ็กซเรย์ ซึ่งพัฒนามาเป็นการใช้คอมพิวเตอร์ช่วย เป็นเอ็กซเรย์คอมพิวเตอร์ หรือที่เรียกย่อๆว่า CT การใช้คลื่นเสียงความถี่สูง การใช้คลื่นแม่เหล็กในการเอ็กซเรย์ก็เรียกว่า MRI ไม่นานนั้นยังพัฒนาไปจนถึงการใช้สารเคมีที่ฉีดเข้าสู่ร่างกาย แล้วเข้าสู่เซลล์จำเพาะ เพื่อที่จะเข้าไปใช้ในกิจกรรมของเซลล์ที่จำเพาะเท่านั้น เช่น เซลล์มะเร็ง แล้วสารเหล่านี้ก็จะปล่อยสารกัมมันตรังสีออกมา ให้สามารถที่จะใช้เครื่องมือจับบันทึกรังสีบนแผ่นฟิล์ม ซึ่งนำมาประกอบกับภาพของเอ็กซเรย์คอมพิวเตอร์ ก็จะช่วยบ่งบอกรหัสของเนื้อเยื่อว่าเป็นเนื้อร้ายมะเร็งหรือไม่ และที่ตำแหน่งใด เรียก ว่า PET scan แต่การทำตรวจวินิจฉัยต้องเลือกชนิดของการตรวจให้เหมาะสม เพราะราคาการตรวจไม่ใช่ถูกๆ และแต่ละชนิดการตรวจก็มีข้อจำกัด

ในรายคุณยายนี้ เพียงการทำตรวจยืนยันด้วยการตรวจคลื่นเสียงความถี่สูง และการตรวจเลือด ก็ให้การวินิจฉัยได้ และได้ทำการผ่าตัดในสัปดาห์ต่อมา ได้ทำการผ่าตัดเอาออกทั้งขวง ก็คือ ทั้งมดลูกปีกมดลูกทั้งสองข้าง โดยเฉพาะก้อนเนื้องอกรังไข่ เมื่อเอาออกมาแล้ว ต้องผ่าดูเนื้อในของก้อนเพื่อดูว่ามีลักษณะของเนื้อร้ายหรือไม่ ถ้าเป็นเนื้อร้ายก็ต้องทำการผ่าตัดเพิ่ม การผ่าตัดเอาต่อน้ำเหลืองในช่องเชิงกรานออกตามด้วยมันเป็ลวของช่องท้อง ใส่ดิ่งอาจจะต้องเอาออกด้วย รวมทั้งถ้ามีการแพร่กระจายไปในช่องท้อง ก็ต้องพยายามเอาออกให้ได้มากที่สุด เคสของคุณยาย ผ่าก่อนออกมามีไม่พบลักษณะของเนื้อร้าย การผ่าตัดก็เพียงเอาทั้งมดลูกและปีกมดลูกทั้งสองข้าง

หลังผ่าตัดเพียง 5 วัน คุณยายก็สามารถกลับบ้านได้ ผลทางพยาธิวิทยาของก้อนเนื้องอกก็ยืนยันว่า เป็นเนื้องอกรังไข่ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นเนื้องอกของเซลล์ที่เป็นเนื้อประสานในรังไข่ที่ห่อหุ้ม ฟองไข่ เซลล์เหล่านี้ทำหน้าที่สร้างฮอร์โมนเพศหญิงเอสโตรเจน เมื่อเซลล์กลุ่มนี้มีปริมาณมาก ก็จะสร้างฮอร์โมนออกมาตลอดเวลา ทั้งๆ ที่ฟองไข่ซึ่งปกติเมื่อไข่แตกออกมาแล้ว เซลล์ห่อหุ้มชั้นในของฟองไข่จะทำหน้าที่สร้างฮอร์โมนเพศหญิงอีกชนิดหนึ่งเรียกว่า โปรเจสเตอโรน ที่จะทำให้ผนังที่หลุดฤทธิ์ของเอสโตรเจน ซึ่งมีฤทธิ์ในทางกระตุ้นการเจริญของต่อมในอวัยวะเพศ เมื่อเข้าสู่วัยหมดระดู ไข่ในรังไข่สตรีจะฝ่อไปเอง พร้อมกับกลุ่มเซลล์อื่นๆของรังไข่ แต่เมื่อไข่ฝ่อ แต่เนื้อเยื่อประสานในรังไข่ไม่ฝ่อ และกลับเจริญจนเป็นเนื้องอก ก็เกิดเรื่อง เพราะมีการสร้างฮอร์โมนเอสโตรเจน โดยไม่มีโปรเจสเตอโรนฮอร์โมนมาควบคุม ก็เลยทำให้คุณยายมีฮอร์โมนเอสโตรเจนมากมายมาตลอด กลายเป็นสาวสองพันปี และเสี่ยงต่อการเป็นมะเร็งเยื่อโพรงมดลูก

หลังผ่าตัดฮอร์โมนก็จะลดลงอย่างรวดเร็ว คุณยายจึงมีอาการของวัยทองรุนแรง ใจสั่น เหงื่อออก เดี่ยวหนาว เดี่ยวร้อน วูบๆ วาบๆ หงุดหงิด จนบางครั้งต้องให้ยาฮอร์โมนรักษาเป็นระยะ และผิวหนังก็เริ่มเห็นการเปลี่ยนแปลง เข้าสู่วัยชราอย่างเด่นชัด ในการนัดตรวจหลังผ่าตัดครั้งที่ 2 หลังผ่าตัดเพียงสามเดือน

“รู บึง อนิจจัง” รูปและสังขารเป็นของไม่เที่ยง